

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی تک‌گویی در هفت رمان دفاع مقدس

(پل معلق، شیار ۱۴۳، ضریح پشه‌های تو، شطرنج با ماشین قیامت،
کودکی‌های زمین، گنجشک‌ها نیست را می‌فهمند، هلال پنهان)

تألیف:

شیلان اویهنگی

انتشارات شعر

سرشناسه	: آویهنگی، شیلان ۱۳۷۰
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی تک‌گویی در هفت رمان دفاع مقدس: (پل معلق، شیار ۱۴۳، ضریح چشمهای تو، شطرنج با ماشین قیامت، کودکی‌های زمین، گنجشک‌ها بهشت را می‌فهمند، هلال پنهان / تالیف: شیلان آویهنگی
مشخصات نشر	: همدان، انتشارات سُکر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۵ص
شابک	: 978-600-7538-81-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: قیپا
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- داستان -- تاریخ و نقد
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Fiction -- History and criticism
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- ادبیات و جنگ -- تاریخ و نقد
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Literature and the war -- History and criticism
موضوع	: داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian fiction -- 20th century -- History and criticism
موضوع	: تک‌گویی‌ها
موضوع	: Monologues
رده‌بندی کنگره	: PII ۳۴۲/۲ الف ۸ ۱۳۹۶
رده‌بندی دیویی	: ۸۴۰/۸۳۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۱۰۹۴۳

بررسی تک‌گویی در هفت رمان دفاع مقدس

مؤلف: شیلان آویهنگی

انتشارات سُکر

ناشر: انتشارات سُکر

چاپ و صحافی: سرافراز

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶

شابک: 978-600-7538-81-4

صفحه آرای: لیلا عوافی اکمل

تیراژ: ۱۰۰۰

بها: ۱۴۵۰۰۰ ریال

«تمامی حقوق برای ناشر و مؤلفان محفوظ است»

۷.....	مقدمه
--------	-------

فصل اول: مقدمات و تعاریف

۱۱.....	مختصری از شیوه روایت جریان سیال ذهن
۱۲.....	بخش اول: تعریف تک‌گویی و انواع آن
۱۳.....	تک‌گویی درونی (Interior monologue)
۲۲.....	تک‌گویی نمایشی
۲۵.....	حدیث نفس یا خود‌گویی
۲۸.....	سابقه تک‌گویی در داستان‌نویسی غرب
۳۴.....	نقش و کارکرد تک‌گویی در داستان
۳۷.....	ادبیات داستانی دفاع مقدس

فصل دوم: بررسی شیوه‌ی تک‌گویی در داستان‌های دفاع مقدس

۴۵.....	بخش اول: رمان ضریح چشم‌های تو
۴۵.....	معرفی نویسنده
۴۶.....	خلاصه رمان
۴۸.....	معرفی و نقد داستان
۴۹.....	شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان
۵۸.....	بخش دوم: رمان گنجشک‌ها بهشت را می‌فهمند
۵۸.....	معرفی نویسنده
۵۹.....	خلاصه رمان
۶۰.....	معرفی و نقد داستان
۶۱.....	شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان

۶۶	بخش سوم: رمان شیر ۱۴۳
۶۶	معرفی نویسنده
۶۶	خلاصه رمان
۶۷	معرفی و نقد داستان
۶۸	بررسی شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان
۷۶	بخش چهارم: رمان پل معلق
۷۶	معرفی نویسنده
۷۷	خلاصه رمان
۷۸	معرفی و نقد داستان
۷۹	بررسی شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان
۸۳	بخش پنجم: رمان طالع با اشین قیامت
۸۳	معرفی نویسنده
۸۳	خلاصه رمان
۸۴	معرفی و نقد داستان
۸۵	بررسی شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان
۹۸	بخش ششم: رمان هلال پنهان
۹۸	معرفی نویسنده
۹۹	خلاصه رمان
۱۰۰	معرفی و نقد داستان
۱۰۱	بررسی شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان
۱۰۴	بخش هفتم: رمان کودکی‌های زمین
۱۰۴	معرفی نویسنده
۱۰۵	خلاصه رمان
۱۰۵	معرفی و نقد داستان
۱۰۶	بررسی شیوه‌های تک‌گویی و نقش آن در داستان

فصل سوم: بررسی یافته‌ها

۱۱۳	 بررسی اجمالی داستان‌ها
۱۱۳	 الف) داستان‌های با زاویه دید اول شخص
۱۱۳	 ۱. رمان ضریح چشم‌های تو از سید مهدی شجاعی
۱۱۴	 ۲. رمان کودکی‌های زمین
۱۱۴	 ۳. رمان شطرنج با ماشین قیامت
۱۱۵	 ۴. داستان گز مشک‌ها به شترا می‌فهمند
۱۱۵	 ۵. شیار ۱۴۳
۱۱۶	 ۶. رمان هلال پنهان
۱۱۸	 ب) راوی دانای کل
۱۱۸	 ۱. رمان پل معلق
۱۱۹	 علت انتخاب انواع تک‌گویی از سمن نوبختی در داستان‌ها
۱۲۱	 منابع و مآخذ
۱۲۱	 الف) منابع فارسی
۱۲۳	 ب) منابع لاتین
۱۲۴	 ج) مقالات

مقدمه

داستان یکی از انواع ادبی است که تاریخی به قدمت تمدن انسان دارد. بشر در طول تاریخ برای بیان رازها، رویدادهای مختلف و آمال و آرزوهای خویش از قالب قصه در اشکال مختلف آن نظیر حکایت‌های کوتاه و داستان‌های بلند استفاده کرده است. برای مثال مولانا که یکی از بزرگترین شاعران دب فارسی است بخشی مهمی از داستان‌هایش را بر عهده گفتگو نهاده است. همچنین عطار در منظومه‌هایش از شیوه تک‌گویی بهره برده است و نیز بسیاری دیگر از بزرگان ادب فارسی چه در حوزه نثر و چه در حوزه نثر از تک‌گویی برای انتقال مفاهیم خود بهره برده‌اند. صادق هدایت به یکی از بزرگترین نویسندگان معاصر ماست بیش از دیگران از این زاویه دید استفاده کرده است و بعد از او نیز نویسندگان بیشتر از پیش ازین شیوه و انواع مختلف آن بهره برده‌اند.

در تاریخ ادبیات ما انواعی از حکایت، فده و داستان در اشکال مختلف آن وجود دارد، که در قالب نظم و نثر بیان شده است. بی‌شک گفتگوها و آنچه امروز به آن تک‌گویی اطلاق می‌شود، در این قصه‌ها و داستان‌ها نقشی اساسی داشته است. به عنوان نمونه مولانا وظیفه انتقال بخش‌های مهمی از روایت‌های داستانی خویش را به عهده گفتگوها نهاده است. برخی از این گفتگوها مخاطب خاصی ندارد؛ به بیانی دیگر، یکی از فرم‌های داستان یا خود راوی در لحظه‌های عاطفی و هیجانی شدید به گفتگو با خود می‌پردازد. از این راه، هم به پیشبرد ماجراهای داستانی کمک می‌کند و هم پرده از محتوای ضمیر خفیه یا ناخودآگاه خویش برمی‌دارد.

در سایر کتب ادبیات تعلیمی ما نظیر: منطق‌الطیر عطار، خمسه‌ی نسیمی گنجوی نیز تک‌گویی‌ها جایگاه خاصی دارند. اما با تعریفی که امروز از داستان داریم، این آثار منظوم را نمی‌توان در بخش ادبیات داستانی طبقه‌بندی کرد. به‌طوری که می‌توان گفت به جز «سمک عیار» داستان بلندی از پیشینیان ما برجای نمانده است.

ادبیات داستانی شامل رمان، داستان کوتاه و مینیمال در واقع جزو آن دسته از ادبیات مدرن جهان هستند که از قرن نوزدهم به بعد رواج یافتند، به طوری که حتی در نخستین مکتب ادبی جهان یعنی «کلاسیک» تنها یک رمان مشاهده می‌شود.

در ایران نیز این نوع داستان‌نویسی و استفاده از شیوه‌های مختلف تک‌گویی، مربوط به قرن حاضر است. لذا انواع تک‌گویی به شیوه نوین و با تعاریف جدید در داستان، عمر کوتاهی دارد. اغلب صاحب‌نظران صادق هدایت را در زمره نوگراترین و بدعت‌گذارترین نویسندگان ایران در این زمینه می‌دانند. بررسی داستان‌های هدایت، به‌ویژه با توجه به برهه زمانی که این داستان‌ها در آن نوشته شدند، مؤید این دیدگاه است که او از تکنیک‌ها و شیوه‌هایی استفاده کرد که دست‌کم تا آن زمان در ادبیات داستانی نوپای ایران مسبوق به سابقه نبودند. یک نمونه تلاش‌های هدایت برای فراتر رفتن از شیوه‌های مرسوم داستان‌نویسی و ایجاد چهارچوب‌های نو را در داستان کوتاه او با عنوان «فردا» می‌توان دید. این داستان، که نخستین بار در سال ۱۳۲۵ منتشر شد، با استفاده از تکنیک تک‌گویی درونی سیلان ذهن نوشته شده است که در آن زمان، دست‌کم در کشور، رواج و شناخته شده‌ای در داستان‌نویسی محسوب نمی‌شد.

نوگرایی ادبی داستان‌های هدایت، می‌کرد که او از مبانی مکاتب هنری‌ای که در اوایل قرن بیستم در اروپا شکل گرفته بودند آگاهی ابد و این آگاهی را با نگارش به سبک و سیاقی نو در داستان‌هایش منعکس کند. اما امروز شیوه‌های گوناگون تک‌گویی اعم از درونی و بیرونی و نمایشی، شیوه‌هایی کاملاً رایج و شناخته شده هستند و اغلب نویسندگان از این شیوه‌ها در نگارش داستان‌های کوتاه و بلند استفاده می‌کنند.

در ادبیات داستانی دفاع مقدس هم که وقایع آن‌ها مربوط به هشت سال جنگ تحمیلی با عراق است، نوشتن داستان از زاویه دید اول شخص و استفاده از تک‌گویی به دلایل مختلف جایگاه خاصی دارد و اغلب نویسندگان این حوزه از این سبک برای نوشتن داستان‌های کوتاه و بلند استفاده کرده‌اند.

از آنجا که این شیوه از گفتگو و روایت در ادبیات داستانی امروز مورد توجه قرار گرفته است، نباید ظهور آن را در ادبیات داستانی دفاع مقدس نادیده گرفت. لذا در این تحقیق برآنیم که گونه‌های مختلف شیوه تک‌گویی را در آثار داستانی دفاع مقدس بررسی کنیم. در این تحقیق هفت کتاب داستان شامل: پل معلق، شیار ۱۴۳، کودکی‌های زمین، هلال پنهان، گنجشک‌ها بهشت را می‌فهمند، ضریح چشم‌های تو و شطرنج با ماشین قیامت به عنوان نمونه انتخاب و گونه‌های مختلف تک‌گویی و نقش‌شان در پیشبرد داستان مورد پژوهش و کندوکاو قرار گرفته است.